

**MIŠLJENJE ČLANA VISOKOG SAVETA SUDSTVA O „ANALIZI PRIMENE STANDARDA
TRANSPARENTNOSTI U SUDOVIMA U REPUBLICI SRBIJI“ I POSEBNO O PREPORUKAMA ZA RAD
VISOKOG SAVETA SUDSTVA**

(LIČNI STAV)

„Analiza primene standarda transparentnosti u sudovima u Republici Srbiji“, koju je sačinila PARTNERI SRBIJA, je značajna za ukupan rad na razvoju pravosuđa i sudske grane vlasti, jer na reprezentativnom uzorku ukazuje ne samo na trenutno stanje u ovoj oblasti u višim i osnovnim sudovima, nego i na presek trendova u razvoju ovog aspekta rada sudova, s obzirom da se rezultati analize upoređuju i sa nekim ranijim istraživanjima.

Ova tema je izuzetno značajna za izgradnju poverenja građana prema sudovima i sudskoj grani vlasti. Naravno, ovde se mora imati u vidu da je karakter i pozicija sudske grane vlasti kao nezavisne prema Ustavu (čl. 4. st. 3 i 4), u odnosu na zakonodavnu i izvršnu vlast, takva da je u pojedinim bitnim elementima drugačija. Zakonodavna i izvršna vlast se zasnivaju na političkom legitimitetu dobijenim od građana na političkim izborima, dok sudska vlast svoj legitimitet crpi iz struke, profesionalne spreme i vrste posla, koja je takva da ga narod ne može obavljati, pa time ni njegovi predstavnici.

U radu sudova, koji se odvija po navedenim principima, radi zaštite interesa i privatnosti učesnika u postupku, u pojedinim oblastima ili fazama postupka na osnovu zakona je isključena javnost. Pored toga u sudskoj vlasti postoje autonomni mehanizmi vrednovanja rada, disciplinske odgovornosti i Kodeks etike sudija, redovni sastanci radi razmatranja pitanja sudske prakse, pa i to treba imati u vidu kod analize, a još više za izvođenja konačnih zaključaka i preporuka za unapređenje primene standarda transparentnosti u sudovima. Neka ranija istraživanja su ukazivala na to da je transparentnost rada sudova značajno zavisila od afiniteta, obuke ili posvećenosti predsednika ili portparola suda ovoj delatnosti.

Takođe, u toku je aktuelna aktivnost na izmenama ustavnih odredbi o pravosuđu koja je inicirana od strane međunarodnih faktora (EU i njenih stručnih tela), odmah po donošenju važećeg Ustava od 2006., zatim Nacionalnom strategijom reforme pravosuđa 2013-2018. pa je po isteku rokova koji su bili predviđeni za ove aktivnosti, Ministarstvo pravde 2018. objavilo radnu verziju Nacrta amandmana na Ustav o pravosuđu. Posle žestoke kritike organa pravosudne vlasti, stručne i naučne javnosti, i nekoliko verzija nacrta ovog dokumenta, krajem 2018. godine Vlada RS je kao ovlašćeni predlagač Predlog za izmenu Ustava u delu o pravosuđu uputila Narodnoj skupštini. Ovaj Predlog je juna 2019. godine načelno, proceduralno prihvaćen na sednici Odbora za ustavna pitanja. Saglasno Revidiranom akcionom planu za Poglavlje 23. i Strategiji razvoja pravosuđa za period 2020-2025. (usvojeni 10.jula 2020. na sednici Vlade u tehničkom mandatu), ove aktivnosti bi trebale da se nastave u novom sazivu Narodne skupštine i da se do kraja 2021. godine usvoje izmene Ustava.

Ovo znači da će shodno konačno prihvaćenim „krovnim“ sistemskim rešenjima i, nakon toga, izmenama i dopunama svih pravosudnih zakona i podzakonskih akata, biti poznato ko je

nadležan i odgovoran da snažnije pomogne i podstakne sudove da unaprede rad na primeni standarda transparentnosti, imajući u vidu da su trenutno ove nadležnosti značajno podeljene između Ministarstva pravde (MP) i Visokog saveta sudstva (VSS). Naravno, ova činjenica nije opravdan izgovor za nedostatak organizovanog zajedničkog rada i nastupa pomenutih organa u ovoj oblasti.

U odnosu na predložene preporuke za rad VSS u ovoj analizi, kao izborni član VSS iz reda sudija, zahvalan sam autorima i svim učesnicima u izradi analize, na njihovom nespornom doprinosu u razmatranoj oblasti. Jako je dobro što ste uopšte skrenuli pažnju nadležnih i odgovornih na deo rada sudova, koji je značajno unapređen u poslednjoj, a sigurno i dve, decenije. Neujednačenost u nastupu, u materijalnim i kadrovskim mogućnostima sudova, dovode do toga da u uzorku od trideset dva suda uopšte nemaju internet sajtove, a mnogi sudovi i odgovarajuće IT uređaje i drugu opremu, tako da je to svakako osnovni zadatak Ministarstvu pravde i VSS u narednom periodu da obezbede pomenute elementarne uslove za postizanje veće transparentnosti u radu sudova.

U pogledu ostalih preporuka koje se odnose na VSS, smatram da se u koordinaciji sa Vrhovnim kasacionim sudom i MP, mogu ostvariti u relativno kratkom periodu, ukoliko se ova tema postavi na sednicu VSS npr. kada Izveštaj poverenika za informacije od javnog značaja za ovu godinu bude izrađen. Ovo se odnosi na podatke na sajtovima o karijernim biografijama sudija i objavljivanje godišnjih izveštaja o radu suda, te elementarno ažuriranje Informatora o radu suda.

S druge strane, u pogledu preporuke da VSS utiče na pravovremeno objavljivanje informacija na sajtovima sudova na usklađen način, da u okviru vrednovanja rezultata rada predsednika sudova ima u vidu i ocenu u pogledu odgovore na zahteve za informacije od javnog značaja, pa i da se uz Godišnji izveštaj poverenika razmatra na sednici VSS stanje u ovoj oblasti, smatram da će trebati više vremena za njihovu implementaciju. Ovo iz razloga što se i izveštaji na globalnijem novou, uopšte zajednički rad i saradnja između subjekata u različitim granama vlasti, npr. Izveštaj o radu VSS - se sporadičnio ili samo formalno razmatra na nadležnim telima Narodne skupštine.

Što se tiče preporuke za potrebe stručnog usavršavanja i uopšte unapređenja rada u ovoj oblasti, one se opravdane i moglo bi se u njih uključiti i sajt VSS, iako je u toku projekat izgradnje zaokruženog informatičkog sistema u VSS koji se sprovodi u saradnji sa GIZ-om. Ovde bi trebalo imati u vidu da se u sistemu pravosuđa ove aktivnosti (usavršavanje, edukacija) odvijaju u saradnji sa Pravosudnom akademijom.

Trenutno mi se čini značajnije da se odmah pokrene plan koji bi MP, uz punu saradnju VSS, pokrenuli, kako bi u narednih npr. godinu dana imali rezultate da se omogući slepim i slabovidim licima adekvatno pristupe internet sajtovima sudova, da se obezbede informacije na jezicima nacionalnih manjina i generalno da se obnovi oprema i omogući sudijama pristup internetu, koji još uvek ograničen ili uopšte nije moguć u pojedinim sudovima u Republici Srbiji.

Kada je u pitanju transparentnost rada najvišeg organa sudske vlasti treba insistirati da se sačuvaju i podstaknu značajne tekovine u njegovom radu, koji su od izuzetnog značaja za ostvarenje njegove ustavne uloge kao organa koji garantuje i obezbeđuje nezavisnost i samostalnost sudova i sudija, ali i za afirmaciju i izgradnju poverenja građana prema pravosuđu. Tu mislim na činjenicu da je tek unazad nekoliko godina uvedena javnost rada sednica VSS, da se sve sednice obavezno audio snimaju (što još uvek nije slučaj u odnosu na rad Državnog veća tužilaca), a zapisnici objavljuju na sajtu VSS. S druge strane, iako postoji Komunikaciona strategija VSS, već nekoliko godina VSS nema portparola.

Primer sa vrha pravosudne grane vlasti i najviših sudova znatno utiče, da se, pre ili kasnije, i svi drugi sudovi priklone određenim standardima i praksi, pa i u pogledu transparentnosti rada.

Savo Đurđić, sudija Apelacioni suda u Novom Sadu i član Visokog saveta sudstva